

Załącznik do Uchwały Nr LXXIII/660/23
Rady Miasta Sanoka z dnia 26 stycznia 2023r.

**Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
dla Miasta Sanoka na lata 2023 – 2025**

SANOK 2023

Spis treści

I. Podstawy prawne do opracowania i realizacji Programu	3
II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	5
2.1. Definicja przemocy w rodzinie.	5
2.2. Rodzaje przemocy	6
2.3. Cykle przemocy.....	6
2.4. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy w rodzinie.	7
2.5. Skutki przemocy w rodzinie	8
III. Diagnoza zjawiska przemocy w mieście Sanok	9
3.1. Przemoc w rodzinie – wyniki badań.....	10
3.2. Zjawisko przemocy rówieśniczej oraz przemocy domowej – wyniki badań	13
3.3. Analiza SWOT	15
IV. Cele i zadania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Sanok	17
V. Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.....	22
VI. Spis tabel	24
VII. Spis wykresów	24

I. Podstawy prawne do opracowania i realizacji Programu

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. 2021 poz. 2268 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. 2022 poz. 447)
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2022 poz. 559)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. 2020 poz. 2050)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1327)
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1882)
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1359)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1138)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1375)
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1805)

Zgodnie z zapisem w art. 6, ust. 2 pkt 1-4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) do zadań własnych należy:

- opracowywanie i realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

2.1. Definicja przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest problemem złożonym i ma wiele definicji. Powszechnie przemoc traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki prowadzący do jej fizycznej, a także psychicznej szkody. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc w rodzinie jako „jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne osób dotkniętych przemocą”. Często przemocą w rodzinie określa się „zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

1. **Jest intencjonalna** - działania osoby stosującej przemoc w rodzinie są zamierzone i celowe, ukierunkowane na kontrolowanie i podporządkowanie drugiego człowieka;
2. **Występuje dysproporcja sił** – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doświadczająca przemocy jest słabsza, a osoba stosująca przemoc silniejsza;
3. **Narusza prawa i dobra osobiste** - osoba stosująca przemoc wykorzystuje swoją przewagę, narusza prawa i godność człowieka (członka rodziny);
4. **Powoduje cierpienia i szkody** - osoby dotknięte przemocą w rodzinie doznają bardzo bolesnych szkód psychicznych i fizycznych.

Przemoc może być zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, ale bez wątplenia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Jak wynika już z samych definicji, przemoc w rodzinie przyczynia się do dezorganizacji funkcjonowania rodziny, łamania norm moralnych, prawnych, tragicznych skutków psychologicznych oraz w skrajnych przypadkach do poważnych uszkodzeń ciała bądź zabójstw. Przemoc ze strony najbliższych osób jest doświadczeniem traumatycznym, upokarzającym, wywołującym cierpienie, rodzącym nienawiść i pragnienie odwetu, okaleczającym psychikę.

2.2. Rodzaje przemocy

Wyróżnia się następujące formy przemocy:

1. **Przemoc fizyczna** – to forma agresji łącząca się naruszeniem granic ciała. Jej celem jest zadanie „Ofierze” bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia;
2. **Przemoc psychiczna** – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w osobie doznającej przemocy strachu. Ta forma przemocy powoduje poważne szkody psychologiczne;
3. **Przemoc seksualna** – to różne zachowania, w tym: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do prostytucji, krytykowanie zachowań seksualnych;
4. **Przemoc ekonomiczna** – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie, to także zaciąganie kredytów czy zmuszanie do ich zaciągania wbrew woli partnera;
5. **Zaniedbanie** – to ciągłe niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Tej formy przemocy najczęściej doświadczają dzieci.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie często doświadczają kilku form jednocześnie. Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Może prowadzić nie tylko do uszkodzeń ciała, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie w jaki osoba doznająca przemocy postrzega samą siebie „sprawcę” oraz innych ludzi.

2.3. Cykle przemocy

Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym, zazwyczaj ma ona charakter długotrwały, cykliczny. Można więc wyszczególnić powtarzające się fazy, które razem tworzą pewnego rodzaju cykle przemocy. Znajomość faz pozwala lepiej zrozumieć charakter i specyfikę tego problemu. Możemy wyróżnić trzy fazy powtarzającego się cyklu. Są to:

1. **Faza narastania napięcia** – jest to pierwsza faza, w której dochodzi do stopniowego wzrostu napięcia, w której osoba stosująca przemoc jest stale napięta i poirytowana, zaś osoba doznająca przemocy obarcza siebie winą i stara się za wszelką cenę uniknąć kolejnej awantury;
2. **Faza ostrej przemocy** – jest to druga faza, w której napięcie prowadzi do wybuchu gniewu i rozładowania agresji. Partner staje się gwałtowny, wpada w szal, jakiś drobny wywołuje awanturę. Osoba doświadczająca przemocy może doznać obrażeń

zagrożających jej zdrowiu i życiu. Najczęściej to w tej fazie, osoby doznające przemocy wzywają policję, szukają pomocy;

- 3. Faza miodowego miesiąca** – jest to trzecia faza, w której osoba stosująca przemoc wyraża skruchę, składa obietnice, obiecuje poprawę „Sprawca” jest czuły, troskliwy, zapewnia o swojej miłości. Przeprasza często towarzyszą łązy i prezenty. W tej sytuacji osoba doznająca przemocy często czuje się odpowiedzialna za to, co się stało i postanawia dać sprawcy „drugą szansę”.

Faza miodowego miesiąca zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Niestety faza miodowego miesiąca nie trwa długo. Po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy się powtarza. Z biegiem czasu przemoc staje się coraz gwałtowniejsza, dotkliwsza. Cykliczność przemocy sprawia, że osobom doświadczającym przemocy trudno jest podjąć działania mające na celu zatrzymanie przemocy.

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, może być zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną (art.207 kk.), za które grozi kara pozbawienia wolności od trzech miesięcy do 5 lat. Jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem lub jeżeli osoba pokrzywdzona targnie się na własne życie, sprawca podlega karze odpowiednio od roku do lat 10 i od lat 2 do 12.

2.4. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy w rodzinie

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Jest to wynik funkcjonujących stereotypów, które obejmują różnorodne obszary codziennego życia. Uwalnianie się od stereotypów utrudnione jest przez fakt, że fałszywe założenia są często przekonaniami charakterystycznymi dla całego środowiska.

Z punktu widzenia problemu przemocy w rodzinie, za najważniejsze i najgroźniejsze uważa się stereotypy:

- usprawiedliwiające przemoc,
- przenoszące odpowiedzialność za przemoc na osobę, która jej doznaje,
- przekonania izolujące osobę doświadczającą przemocy.

2.5. Skutki przemocy w rodzinie

Skutki przemocy w rodzinie to nie tylko szkody fizyczne, ale również trwałe następstwa w psychice człowieka.

Bezpośrednie skutki przemocy można podzielić na:

- objawy fizyczne (m.in. obrzęki, otarcia, rany, złamania, oparzenia),
- objawy emocjonalne (m.in. smutek, wycofanie, wzrost lęku i niepokoju, izolacja, depresja, zmienność nastrojów, niska samoocena),
- objawy społeczne (m.in. nieufność, nieumiejętność nawiązywania kontaktu, wyuczona bezradność, spadek poczucia kompetencji),
- objawy seksualnego wykorzystywania dziecka (m.in. seksualizacja kontaktów międzyludzkich, wciąganie innych dzieci w nietypową aktywność seksualną, świadomość seksualna wykraczająca poza poziom dojrzałości dziecka, ucieczki z domu, próby samobójcze, problemy psychiatryczne).

Z powodu wielu przykrych doświadczeń cierpią nie tylko osoby, które tej przemocy doznają, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, to są najczęściej dzieci. Dzieci krzywdzone charakteryzują się zaburzeniem zachowania związanymi z trudnościami kontrolowania emocji i rozpoznawania sytuacji społecznych oraz obniżeniem poziomu empatii. Przemoc, zwłaszcza w rodzinie, burzy porządek moralny. Zmierza do ukształtowania takiego obrazu świata, wzoru przekonań i sądów, w którym wpisana jest ona jako norma. Dziecko wytwarza w sobie przekonanie, że wzajemne relacje polegają na oddziaływaniu na siebie „sprawcy” i „ofiary”. Brutalne wzorce osobowe utrwalają się tak, iż młody człowiek nie ma oporów przed biciem i maltretowaniem słabszych i młodszych kolegów, czym rekompensuje sobie doznane krzywdy. Maltretowanie dzieci zaburza ich rozwój poznawczy i społeczny, co objawia się trudnościami w nawiązywaniu kontaktów interdyscyplinarnych, ograniczając tym samym możliwość wyrównania doznawanego braku więzi emocjonalnych. Poszkodowane dzieci z reguły są nieufne, nastawione do otoczenia wrogo, pełne negatywizmu, słabo reaktywne, często przyjmują postawę biernego oporu.

W sytuacjach interpersonalnych dzieci te ujawniają mniejszą ekspresyjność emocjonalną, zachowują się nieprzystępnie i unikają kontaktów z innymi dziećmi.

III. Diagnoza zjawiska przemocy w mieście Sanoku

Zarządzeniem Burmistrza Miasta Sanoka z dnia 14 kwietnia 2011 r. powołano na terenie Miasta Sanoka Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sanoku. W jego skład wchodzi przedstawiciele: Urzędu Miasta Sanoka, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku, Miejskiej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komendy Powiatowej Policji w Sanoku, Straży Miejskiej w Sanoku, Zespołu Opieki Zdrowotnej w Sanoku, Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Sanoku, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sanoku, Prokuratury Rejonowej w Sanoku oraz organizacji pozarządowej.

W 2021 roku odbyło się 12 spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego oraz 39 spotkań Grup Roboczych. Do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 80 Niebieskich Kart, z czego 73 karty założone zostały przez Policję, 5 kart założono przez pracowników socjalnych MOPS i po 1 karcie założyła MKRPA oraz oświata. W roku 2021 dotkniętych przemocą było 190 mieszkańców miasta Sanoka.

Dane zawarte w poniższej tabeli wskazują, że na przestrzeni ostatnich 3 lat zmalała liczba „Niebieskich Kart”, które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego. Instytucją, która najczęściej wszczyna ową procedurę jest Policja.

Tabela 1 Procedura Niebieska Karta

Procedura Niebieska Karta			
	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ogółem, w tym przez:	127	99	80
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	10	5	5
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1	1	1
Placówki Służby Zdrowia	1	0	0
Placówki szkolno- wychowawcze	4	0	1
Policja	111	93	73

3.1.Przemoc w rodzinie – wyniki badań

Badania miały charakter ankiety i obejmowały mieszkańców miasta Sanoka, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci zostali poinformowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, do których trafności mieli się odnieść. Uzyskane wartości pozwalają sądzić, że zdecydowana większość mieszkańców miasta Sanoka nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla autokratycznego modelu wychowania (model ten zakłada wyraźny dystans między rodzicami a dzieckiem. Rodzice kontaktują się z nim w sposób formalny, starają się kierować dzieckiem wydając polecenia i zakazy. Uznają tylko racje własne, nie tolerują sprzeciwu. W razie nieposłuszeństwa stosują surowe kary. Od dzieci wymaga się bezwzględnej karności i posłuszeństwa, podporządkowania się wszystkim poleceniom i nakazom rodziców).

Stwierdzenie „*Aby prawidłowo wychować dziecko należy od czasu do czasu dawać klapsa*” spotkało się z negacją większości respondentów – łącznie 88,6% mieszkańców nie zgadza się z takim stwierdzeniem. Tym samym, kolejne twierdzenie: „*Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek*” spotkało się z negacją 94,3% respondentów. Dodatkowo, 91% badanych nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości. Ponadto, 88,6% jest zdania, że bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.

Poza tym, 86% mieszkańców uważa, że nawet łagodne kary fizyczne są przemocą w rodzinie, a 77% badanych zgadza się co to tego, że kary fizyczne powinny być zakazane prawem.

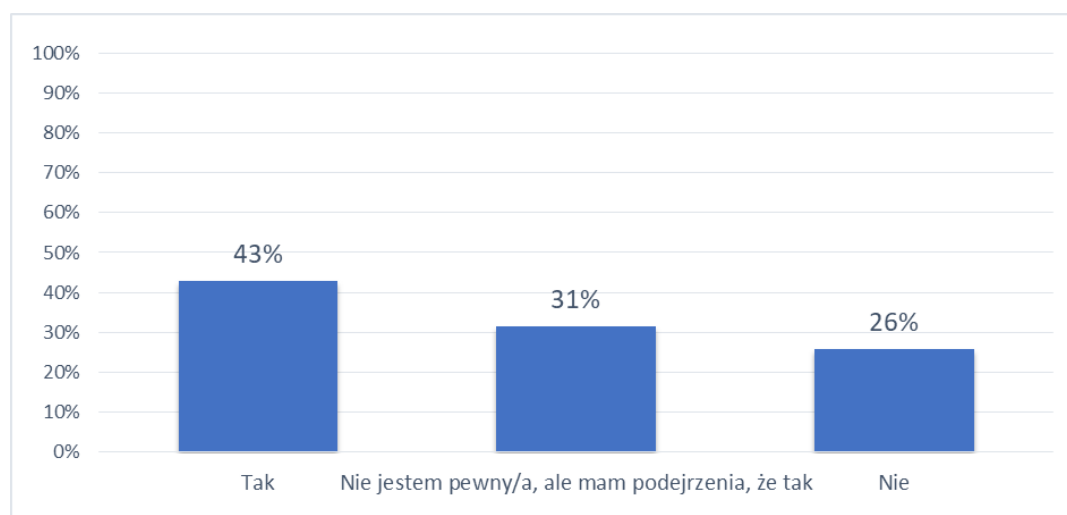
Tabela 2 Przekonania dotyczące wychowania

Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Aby prawidłowo wychować dziecko należy od czasu do czasu dawać klapsa.	0%	11,4%	37,1%	51,4%
Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej	0%	5,7%	28,6%	65,7%

o posłuszeństwo i szacunek.				
Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.	46%	31%	17%	6%
Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.	0%	9%	20%	71%
Łagodne kary fizyczne nie są przemocą w rodzinie.	3%	11%	37%	49%
Bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.	48,6%	40%	5,7%	5,7%

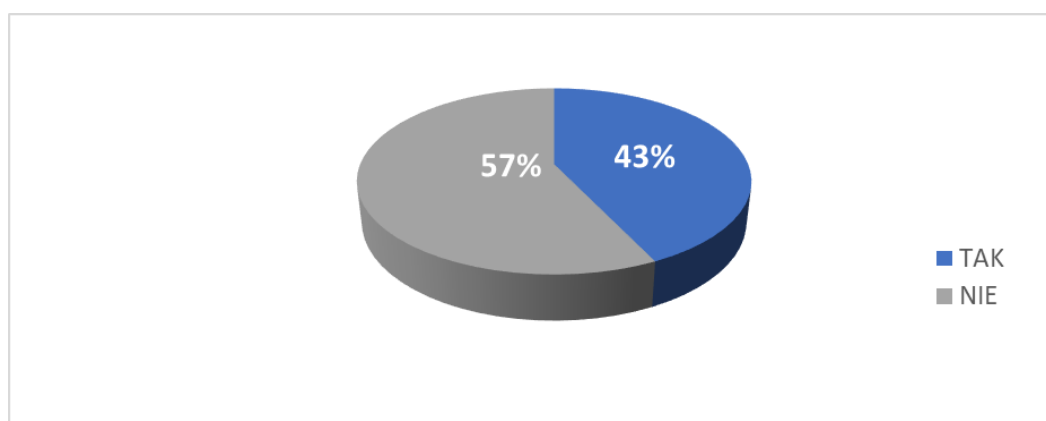
43% badanych wskazało, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w rodzinie. Ponadto, 31% podejrzewa, że osoby, które znają mogą być ofiarami przemocy w rodzinie.

Wykres 1 Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub "ze słyszenia") doświadczające przemocy w rodzinie?

Niespełna połowa – 43% respondentów wie, do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Badani wskazywali najczęściej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Policję.

Wykres 2 Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc ofiara przemocy w Pana/Pani rejonie zamieszkania?

Większość – 88,6% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.

W społeczeństwie jest obecne przekonanie, że przemoc zdarza się tylko w tzw. „złych domach” – tylko 17,1% respondentów myśli w ten sposób o przemocy w rodzinie. 100% respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: zdecydowanie prawdziwe i raczej prawdziwe:

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 0%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 0%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 3%.

Tabela 3 Przekonania dotyczące przemocy.

Twierdzenie	Zdecydowanie prawdziwe	Raczej prawdziwe	Raczej nieprawdziwe	Zdecydowanie nieprawdziwe
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	62,9%	25,7%	5,7%	5,7%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	5,7%	11,4%	11,4%	71,4%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	77%	23%	0%	0%

Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	0%	0%	20%	80%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	0%	0%	20%	80%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	3%	0%	20%	77%

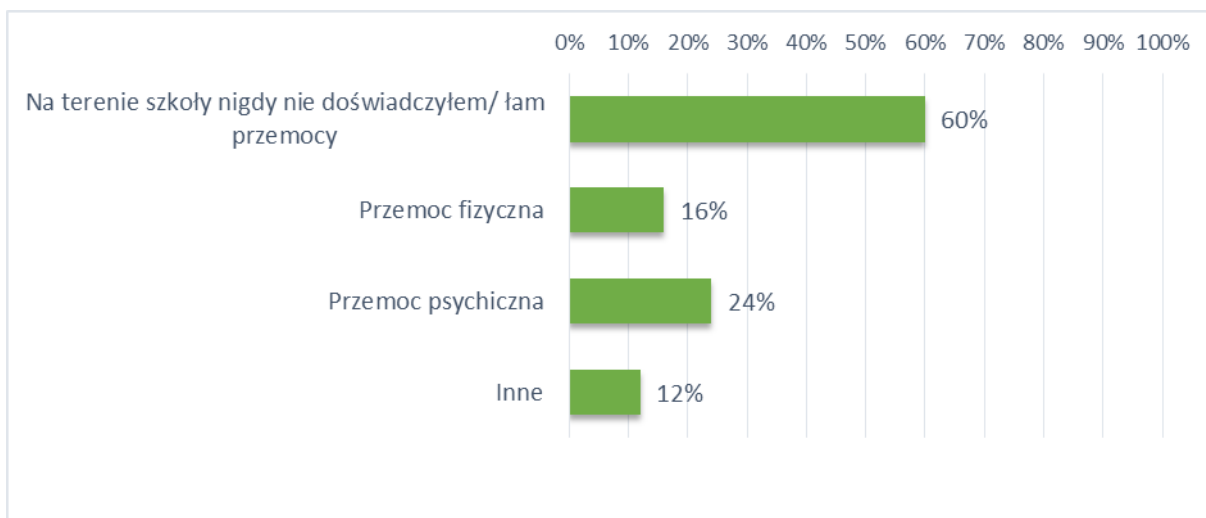
3.2. Zjawisko przemocy rówieśniczej oraz przemocy domowej – wyniki badań

Przeprowadzone ankiety wśród uczniów z miasta Sanoka pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przemocy domowej.

W pierwszej kolejności uczniom wyjaśniono, czym jest przemoc fizyczna (np. bicie, popychanie) oraz psychiczna (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Następnie zostali zapytani, o to, jakiego rodzaju przemocy doświadczyli w szkole ze strony rówieśników.

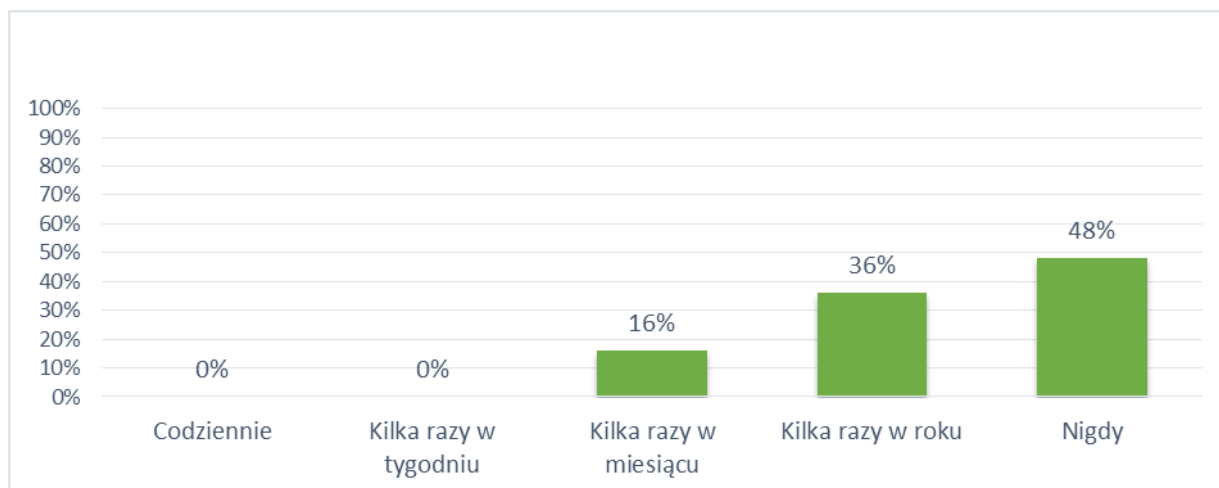
Jak wynika z przeprowadzonych badań 40% uczniów doświadczyło przemocy w szkole ze strony rówieśników, z czego 16% doświadczyło przemocy fizycznej, 24% doświadczyło przemocy psychicznej, a 12% innych form przemocy. Uzyskane wyniki wskazują, że pewien odsetek uczniów doświadcza ze strony swoich kolegów i koleżanek w szkole zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej.

Wykres 3 Rodzaj doświadczanej przemocy w szkole ze strony rówieśników (pytanie wielokrotnego wyboru).

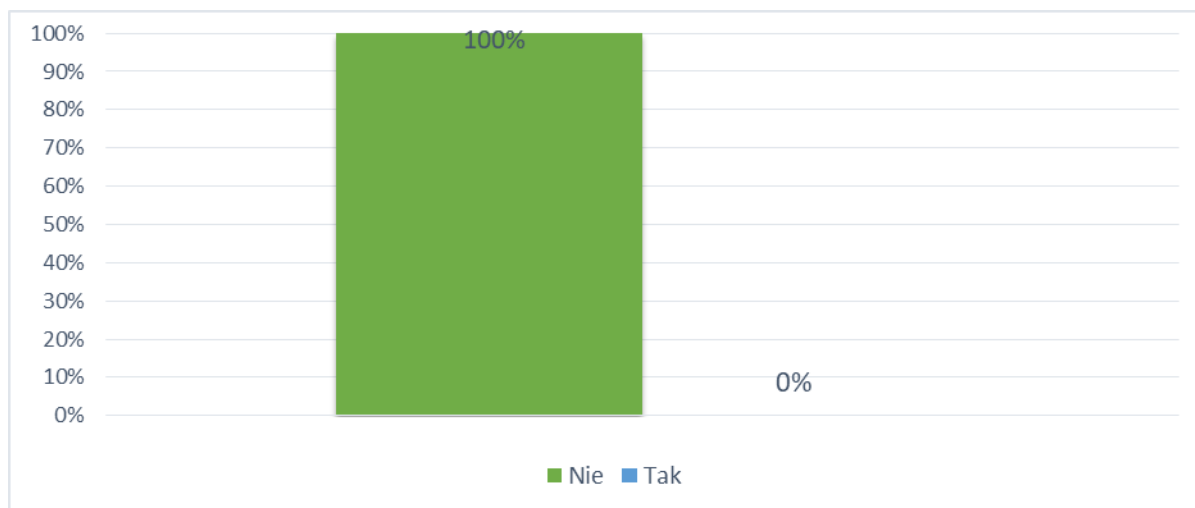
W kolejnym pytaniu 48% respondentów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy ze strony innych uczniów. Część uczniów przyznaje, że kilka razy w roku (36%) oraz kilka razy w miesiącu (16%) doświadczają w szkole przemocy ze strony swoich kolegów lub koleżanek.

Wykres 4 Jak często doświadczasz którejkolwiek z form przemocy w szkole ze strony innych uczniów?

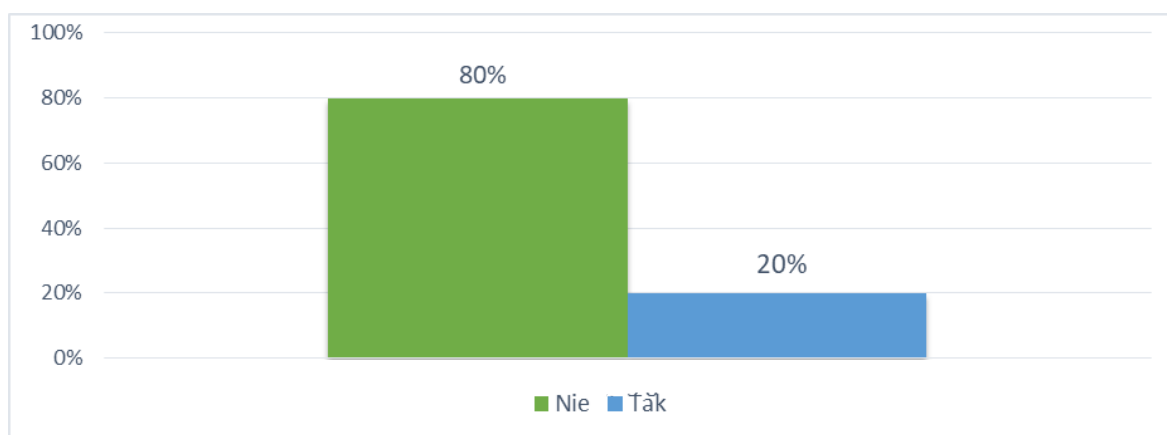
Następnie zapytaliśmy ankietowanych o to, czy doświadczają przemocy w domu. Wszyscy badani deklarują, że nigdy nie doświadczyli przemocy domowej.

Wykres 5 Czy doświadczyłeś przemocy w domu?

Badanych zapytaliśmy również o to, czy spotyka ich agresja słowna, a jeśli tak, to w jaki sposób na nią reagują. 20% uczniów wskazało, że takie sytuacje mają miejsce. Wśród reakcji na agresję słowną uczniowie wymieniali najczęściej: „mam to gdzieś”, „nie odzywam się i idę w drugą stronę”, „jest mi smutno”, „odpowiadam tej osobie”. Badani stosują zatem różne sposoby radzenia sobie z agresją słowną.

Wykres 6 Czy spotyka Cię agresja słowna?

3.3. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• działalność Zespołu Interdyscyplinarnego; • funkcjonowanie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej; • działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • diagnozowanie środowiska lokalnego; • współpracowanie różnych podmiotów realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; • wykorzystanie narzędzia jakim jest procedura „Niebieskie Karty”; • kampanie lokalne oraz ogólnopolskie nagłaśniające problem przemocy w rodzinie; • większość badanych mieszkańców miasta Sanoka nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla autokratycznego modelu wychowania,	• poczucie bezsilności wśród osób pracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy (informacje z Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych: 1/3 badanych wskazała, że odczuwa symptomy wypalenia zawodowego) • brak motywacji finansowej dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Roboczych, • przemoc jako zjawisko silnie zakorzenione w środowisku społecznym (43% badanych wskazało, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w rodzinie, 31% podejrzewa, że osoby, które znają mogą być ofiarami przemocy w rodzinie.), • brak wiedzy na temat instytucji, do których może się zgłosić ofiara lub/i świadek przemocy (tylko 43% respondentów wie, do jakich instytucji

• mieszkańcy miasta Sanoka są aktywną społecznością, • uczniowie w mieście Sanoku deklarują w większości bardzo dobre lub dobre relacje z rodzicami, opiekunami oraz nauczycielami,	może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie), • alarmujący sygnał o zażywaniu dopalaczy/narkotyków (informacje z Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych: prawie połowa badanych deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby znane osobiście lub też ze słyszenia, które przyjmują substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze), co może prowadzić do zachowań agresywnych, w tym też do przemocy,
Szanse	Zagrożenia
• zmiana postaw społecznych, • zwiększenie działań informacyjnych dotyczących problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie, • zwiększenie działań edukacyjnych dotyczących problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie, • istnienie programów profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • stale kształcąca się kadra służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • zwiększenie poczucia sprawczości wśród pracowników działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • zwiększenie świadomości mieszkańców na temat instytucji, do których mogą się zgłosić w sytuacji wystąpienia przemocy w ich środowisku,	• istniejące w społeczeństwie przekonania i stereotypy dot. przemocy, • przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy domowej, • niechęć do współpracy osób doświadczających przemocy domowej, • poczucie bezsilności wśród osób pracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy, • uzależnienia m.in. od alkoholu, substancji psychoaktywnych wpływające na występowanie przemocy w rodzinie,

IV. Cele i zadania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Sanoka

Głównym celem wyznaczonym w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Sanoka na lata 2023-2025 jest: *przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zapewnienie pomocy oraz ochrony jej ofiarom oraz intensywne oddziaływanie na jej sprawców.*

Osiągnięciu celu głównego ma służyć realizacja przedstawionych poniżej celów szczegółowych.

	Cele szczegółowe	Zadania	Wskaźniki
1	Monitorowanie i rozpoznawanie skali zjawiska przemocy w rodzinie	• Prowadzenie badań nad zjawiskiem przemocy i występowania przemocy na terenie miasta Sanoka, • Realizowanie porad oraz interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • Edukowanie dzieci i młodzieży w zakresie radzenia sobie z przejawami agresji i przemocy, w szczególności tworzenie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy (jak wynika z badań 40% uczniów doświadczyło przemocy w szkole ze strony rówieśników, z czego 16% doświadczyło przemocy fizycznej, 24% doświadczyło przemocy psychicznej, a 12% innych form przemocy), • Doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych	• liczba opracowanych raportów dotyczących monitoringu (diagnoza i ewaluacja) zjawiska przemocy w rodzinie, • liczba ogólnokrajowych i lokalnych kampanii społecznych, • liczba przeprowadzonych warsztatów, programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, • liczba dzieci i młodzieży uczestnicząca w warsztatach,

	oraz przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież może czerpać wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów, • Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej (w tym także rodziców) na temat przemocy w rodzinie m.in. poprzez organizowanie prelekcji, pogadanek, • Promowanie wzorów dobrego rodzicielstwa wolnego od przemocy, krzywdzenia i zaniedbywania np. poprzez prowadzenie warsztatów umiejętności wychowawczych i konsultacji dla rodziców • Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat przemocy w rodzinie poprzez upowszechnianie materiałów edukacyjno-informacyjnych, • Rozpowszechnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy w rodzinie (tylko 43% respondentów wie, do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie), • Organizowanie różnych przedsięwzięć mających na celu integrację rodzin, • Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, które:	programach profilaktycznych, • liczb udzielonych porad oraz interwencji, • liczba zorganizowanych pogadanek, prelekcji dla społeczności lokalnej, rodziców, • liczba dystrybucji materiałów edukacyjnych rozpowszechnianych wśród mieszkańców miasta, w tym publikacji w prasie lokalnej, na stronie internetowej;
--	---	---

		• obalają stereotypy na temat przemocy w rodzinie, usprawiedliwiające jej stosowanie, • opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania, • promują metody wychowawcze bez użycia przemocy (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy) i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę, • promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc	
2	Efektowne oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie	• Realizowanie procedury „Niebieskie Karty”, • Informowanie osób stosujących przemoc o programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz programów psychologiczno-terapeutycznych,	• liczba zorganizowanych programów terapeutycznych, • liczba osób uczestniczących w programach terapeutycznych,

		• Motywowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; • Opracowanie i realizowanie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie • Monitorowanie zachowań osób wcześniej skazanych za przemoc w rodzinie we współpracy z odpowiednimi podmiotami	• liczba założonych Kart w ramach procedury „Niebieskie Karty” • liczba osób, które ukończyły program terapeutyczny,
3	Zwiększenie działań w zakresie ochrony ofiar przemocy w rodzinie i rozszerzenie dostępności pomocy	• wspieranie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy w Rodzinie, • wspieranie działalności Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. Problemów Alkoholowych w Sanoku w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • Zmobilizowanie stowarzyszeń, instytucji, różnych organizacji do współpracy przy przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, • Udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej oraz schronienia ofiarom przemocy w rodzinie, • Podnoszenie świadomości ofiar przemocy w rodzinie w zakresie przysługujących im praw, • Zwiększenie dostępności poradnictwa psychologicznego i prawnego dla ofiar przemocy w rodzinie;	• liczba posiedzeń Zespołu, • liczba rodzin objęta pomocą Zespołu, • liczba osób objęta pomocą – Grup Roboczych, • liczba udzielonych porad, • liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie, • liczba dzieci, odebranych z rodzin w wyniku wystąpienia sytuacji zagrożenia ich życia, • liczba specjalistów pracująca w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

		• Diagnozowanie oraz monitorowanie rodzin, w których wystąpiła przemoc, • Uzupełnianie oraz aktualizowanie informacji na temat oferty pomocowej na stronie internetowej MOPS i Urzędu Miasta w Sanoku,	• liczba podmiotów współpracujących przy realizacji niniejszego Programu,
4	Podnoszenie kompetencji pracowników służb, instytucji oraz organizacji zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie	• Systematyczne prowadzenie szkoleń dla wszystkich przedstawicieli służb, podejmujących działania na rzecz rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym szczególności zadbanie o sferę psychiczną pracowników poprzez szkolenia z zakresu radzenia sobie ze stresem, motywacji, a także wypalenia zawodowego), • Zapewnienie dostępu pracownikom zaangażowanym w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie dostępu do specjalistycznej literatury, materiałów edukacyjnych,	• liczba przeprowadzonych szkoleń dla przedstawicieli służb, • liczba zakupionych materiałów edukacyjnych dla pracowników pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

V. Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie została zaprojektowana na lata 2023-2025.

Odbiorcami niniejszego Programu są:

- osoby doświadczające przemocy w rodzinie,
- osoby stosujące przemoc w rodzinie,
- mieszkańcy miasta Sanoka, w tym osoby zagrożone przemocą w rodzinie,
- świadkowie przemocy w rodzinie,
- przedstawiciele służb, instytucji i organizacji pozarządowych – podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań Programu są:

- Burmistrz Miasta Sanoka,
- Rada Miasta Sanoka,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Placówki oświatowe,
- Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego,

Partnerami w realizacji działań są:

- Placówki służby zdrowia,
- Specjaliści,
- Policja,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku,
- Punkt Interwencji Kryzysowej dla ofiar przemocy i osób w sytuacjach kryzysowych,
- Prokuratura rejonowa,
- Sąd rejonowy,
- Kuratorzy sądowi,

- Ośrodki wsparcia,
- Organizacje pozarządowe,
- Kościół,
- Społeczność lokalna.

Środki finansowe na realizację działań określonych w niniejszym Programie będą pochodzić głównie z budżetu samorządowego (miasta, powiatu, województwa) i centralnego oraz środki z funduszy pomocowych, Unii Europejskiej oraz z programów grantowych.

Monitorowanie Programu będzie prowadził Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Sprawozdanie i ocena realizacji poszczególnych działań w roku kalendarzowym będą opracowywane w oparciu o dane przekazane przez przedstawicieli instytucji oraz podmiotów realizujących Program. Następnie sprawozdanie będzie przedłożone Burmistrzowi Miasta Sanoka. W trakcie realizacji Programu istnieje możliwość dokonywania zmian wynikających ze zdiagnozowanych potrzeb. Zmiany będą przedstawiane Radzie Miasta Sanoka do zatwierdzenia. Program ma charakter otwarty, tzn. dopuszcza się jego rozszerzenie o dodatkowe rozwiązania lub modyfikację zaproponowanych działań stosownie do możliwości i pojawiających się potrzeb.

VI. Spis tabel

Tabela 1 Procedura Niebieska Karta	9
Tabela 2 Przekonania dotyczące wychowania	10
Tabela 3 Przekonania dotyczące przemocy.....	12

VII. Spis wykresów

Wykres 1 Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub "ze słyszenia") doświadczające przemocy w rodzinie?	11
Wykres 2 Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc ofiara przemocy w Pana/Pani rejonie zamieszkania?	12
Wykres 3 Rodzaj doświadczanej przemocy w szkole ze strony rówieśników (pytanie wielokrotnego wyboru).	13
Wykres 4 Jak często doświadczasz którejkolwiek z form przemocy w szkole ze strony innych uczniów?.....	14
Wykres 5 Czy doświadczyłeś przemocy w domu?	14
Wykres 6 Czy spotyka Cię agresja słowna?.....	15